

сприймаються читачами. Мовотворчості поета притаманне уміння актуалізувати семантичні й емоційні глибини мови, естетизувати образи навколишнього світу.

Інна Підгородецька

«І Я ПРОЙДУ ПУТІ ДО КРАЮ, КРАСУ ПРИЙМАЮЧИ ЗЕМНУ...» (МОВНИЙ ОБРАЗ КРАСИ В ПОЕЗІЇ А. МАЛИШКА)

«Андрія Малишка з дитинства чарувала народна пісня: любив співати сам, чутливо сприймав красу народного поетичного слова. М'який ліризм пісні переніс у свою поезію. Поет зумів знайти свою ноту, по-своєму оспівати пейзажі рідної землі, втілити глибокі почуття любові до Батьківщини в індивідуально-поетичних образах, які перегукуються з фольклорними» — так починає свою статтю «Одберу я цвіт мелодій...» (про поетичне слово Андрія Малишка) С. Я. Єрмоленко.

Малишкове відчуття краси рідної землі засвідчено в естетизації поетичних номінацій реалій довілля. Радісне здивування, захоплення багатством земної і людської краси — основний мотив ранньої лірики Малишка. І поет немовби поспішає схопити, запам'ятати серцем, відтворити у слові ту красу, взяти в свою поезію все, чим багате життя. Погляд поета охоплює неосяжні українські простори й водночас не оминає найменших дрібниць. Буденне, звичне в його поезіях сповнене великим дивом життя (захоплення поета передає інтонація окличного речення), пор.: *Яке безмежжя! Небеса безкраї,/ Ромашка сяє, ніжна і проста («Урожай»).*

У поезії «Пейзаж» світ природи олюднений, наповнений відчуттям, переживанням щастя: *Ти, хмарино у небі,/ Ти, сестрице срібляста,/ Ти скажи, — біля тебе/ Не проходило щастя.../ Ще й береза срібляста/ Пахне листом і соком.../ Розгорнулося щастя/ Над простором високим,/ О незміряне щастя/ Над простором високим!*

Піднесений настроєвий малюнок створюють і повтор номінації *щастя*, і характерні епітети (*срібляста, високий*). Просторове відчуття, важливе в пейзажотворенні, увиразнюють означення *незміряне (щастя)*, повтор тематично важливої лексеми *простір* і номінування центрального мовообразу — *хмарина*. Словесні образи *краси* і *щастя* в наведених рядках утворюють асоціативну єдність.

У ліриці А. Малишка повоєнних років пейзажі набувають ще виразніших ознак одухотвореності. Так, у поезії «Жовта охра врожаю» конкретно-чуттєвий образ створюють кольористичні епітети (*жовтий, білий*), номінації, що візуалізують деталі зображуваного (*схили, марево, павутиння, чорногуз, хмара*), як-от: *Жовта охра врожаю/ акварельна, як ніжність, — по схилах,/ Тихе марево дня павутиння снує,/ Чорногузи, немов вертольоти,/ білу хмару колишуть по крилах/ І кладуть її в серце моє.*

Версифікаційно зближені пари *врода* — *природа*, *біг* — *доріг* є мовно-естетичними центрами динамічного мовообразу краси природи: *Прозориться душа і кольориться врода./ І поглядом весни затаєна природа/ Охоплює твій шал і серця буйний біг./ Даруючи чуття мандрівок і доріг.*

Ліричний герой Малишкових поезій живе не осторонь картин природи, він є органічною часткою її, ніби розчиняється в ній (Коваленко Л. Статті та нариси. — К., 1987. — С. 247). У поезії «Пейзаж» краса землі постає в конкретно-чуттєвій кольористичі (метафора *блакитна осінь сяє в берегах*, порівняння *помідори спіють, як пожари*), одоративних словесних образах (*дихаю травною*). Поет відчуває єдність людини і довкілля, символом якої є *струна*: *Блакитна осінь сяє в берегах,/ І помідори спіють, як пожари.../ І сам я тут, обнявши далину,/ Ряснію, множусь, дихаю травною,/ І вся земля натягує струну/ Між сонцем і людиною живою.*

Відчуття краси, її відлуння в поетовому слові засвідчують й інші ряди метафоричних образів. Так, привертає увагу метафора осені — *А пройдуть весни — і гаряче літо/ Похилить кленів ковану красу,/ Та молодістю серце перелите,/ Мов краплю щастя, гордо я несучу* («Гроза пройшла»), ранку — *Земля моя, красо моя,/ Путивльських зор цвітуща рань...* («Україні»).

У роки воєнного лихоліття в поетичній мові А. Малишка особливо гостро увиразнено словесний образ нескореної краси рідної землі. *Синій дуг, ромашка, птиця з канівських круч, тополя* — словесні деталі мирного закоріненого у довоєнній свідомості пейзажу, через які постає мовний образ України («Україно моя»): *Ти ізнов мені снишся на стежці гіркої розлуки/ Синім лугом, ромашкою, птицею з канівських круч.../ На дніпровській долині ромашка зів'яла побита./ Тополина скрипить. Догоряє мій батьківський дім...* Йому протиставлено пейзажний мовообраз української землі, понівеченої війною, пор. функції зорових епітетів *побита, зів'яла*.

Поет вірить у перемогу над ворогом, у невмирущість і вічність краси, маркером якої є ідеальний образ цвіту, саду: *Але бачити буду: цвіти зацвітають хороші/ У твоїм, Україно, зеленім і вічнім саду*. Як зауважила С. Я. Єрмоленко, слова *цвіт, цвітіння, цвісти* належать до стилістично навантажених у мовній творчості А. Малишка. З їх переосмисленням пов'язані такі семантично зближені поняття, як *життя, радість, щастя, добро* і т. ін. На нашу думку, цей перелік доповнює поняття *краса*. Адже цвітіння квітки — естетичне явище, що через зорове сприйняття викликає позитивні емоції (асоціативний ряд *квітка — цвітіння — краса*). Поетизм *сад* — символ гармонії і краси життя — прекрасного навіть перед загрозою смерті.

У силовому полі краси — стародавній Київ. Його персоніфікований образ створюють дієслівні метафори *чого ж ти задумався, древній; аж очі примружуси зорні; ти слухаєш клікіт залізний*. Мовно-естетичним центром поетичних описів Києва, захоплення його красою, блиском церковних бань, славою міста стає слово-символ *райдуга — велика, семицвітна*.

Малишковий образ України часто постає на народнопісенних асоціаціях із вродливою жінкою (*Вкраїно, світе мій, дніпровко чорноброва!*), блакитно-білим весняним цвітінням (*Устаєш над хрестами горбатими,/ У барвінку, в берез білині,/ За пожаром, за білими хатами/ Увижаєшся знову мені*).

Поезія Малишка — гімн землі, красі й людині. Часово маркованим ідеальним образом результатів її праці є *врожай, хліб, колос*. Для поета слова *хліб, врожай, зернина, колос, житá, пшениця* є символами родючості української землі, її неви-

черпного багатства й життєдайної краси. Метафора *золото врожаю*, порівняння *жита, як дим*, епітет *дорідна краса* утілюють поетичний образ краси української землі: *У тім степу людина виходжає,/ Надурожай безмежно вироста.../ Я тільки угледжу золото врожаю,/ Пшеничний колос і жита як дим...* («Урожай»); *Про хліб насущний. За налив зернини,/ За пшениці дорідної краси —/ Ти кров свою загубиш до краплини,/ Але землі цієї не віддаси!*

Малишковий мовообраз краси охоплює й поетичні маркери жіночої вроди. У поезії «Ти знов мені наснишся» цей візуальний конкретно-чуттєвий образ передно народнопісенним епітетом до слова *хустина* (*красна*), назвами типових українських квітів (*нагідки*), хустини етносоціальної реалії (частина жіночого вбрання): *Ти знов мені наснишся, як і вчора, —/ В хустині красній милі нагідки,/ У посмішці любов і непокора,/ І трепет губ, коханих навіки.*

У ліричній поезії «Я люблю твої очі у мрії...» гармонійно злилися словесні образи жіночої вроди і краси душі. *Очі* — домінуюча номінація зовнішності людини, *душа* — її внутрішнього світу. Взаємодіють і конкретно-чуттєві маркери — порівняння *очей* з веселкою (натяк на лагідну, веселу вдачу дівчини) та епітети *легка* і *шовкова* до поетизму *душа*: *І дивились на мене ті очі,/ Як веселки, з-під маєва брів.../ І коли ти повернешся знову,/ Прочитаєш ти в людських очах/ Свою душу легку і шовкову/ По стежках, по лужках, по ночах!*

Отже, образ краси — константа поетичного світу А. Малишка. На його смисловому наповненні позначався етноцентризм авторського сприйняття світу. Постійні епітети, народнопоетичні символи, оригінальні індивідуально-авторські словесні образи виформовують цілісний портрет рідної землі й людини, оповитих красою. Ознаками домінуючого мотиву краси в поетичних творах поета виступають лексичні одиниці з позитивною оцінною семантикою.